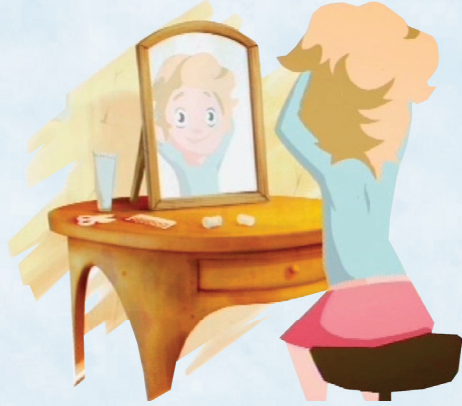
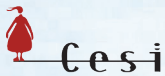

DVIJE

KAMPANJA PROTIV TRGOVANJA
ŽENAMA I DJEVOJKAMA U SVRHU
SEKSUALNOG ISKORIŠTAVANJA

DJEVOJČICE

British Embassy
Zagreb

PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Ured za ljudska prava
i prava nacionalnih manjina

Kampanja pod nazivom “Dvije djevojčice” provodi se s ciljem osvještavanja rizika kojem su izložene djevojke koje su privlačnim ponudama o zaposlenju ili iz nekih romantičnih razloga odlučile putovati u druge zemlje.

U Republici Hrvatskoj kampanju provodi CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje u suradnji s Veleposlanstvom Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, Ministarstvom unutarnjih poslova – Ravnateljstvo policije, Pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova i Uredom VRH za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Urednica: Sanja Cesar

Grafičko oblikovanje: ACT Printlab d.o.o.

Izdavačice: CESI

Naklada: 1500 primjeraka

Kontakt adresa: CESI

Nova cesta 4, 10 000 Zagreb

tel: 385 1 24 22 800

fax: 385 1 24 22 801

e-mail: cesi@cesi.hr

www.cesi.hr, www.sezamweb.net, www.twolittlegirls.org

www.facebook.com/kampanjadvijedjevojvice

UVOD

Trgovanje ljudima je globalni problem koji postoji u svim zemljama i oblik organiziranog kriminala, jedan od najbrže rastućih i najunosnijih oblika zločina koji, prema svjetskim statistikama, kriminalcima donosi zaradu od 12 milijardi dolara godišnje. Trgovanje ljudima predstavlja i jedan od najtežih primjera kršenja ljudskih prava.

Žrtvama trgovanja ljudima uskraćena su osnovna ljudska prava, kao što su sloboda i dostojanstvo, pravo slobode kretanja, izbora, odlučivanja, jednakost među ljudima, onemogućava im se komunikacija s obitelji, podvrgnute su fizičkom i/ili psihičkom zlostavljanju, izolirane su i ucjenjivane prijetnjama njihovim obiteljima i prijateljima.

Osobe iz siromašnih zemalja u potrazi za boljim životom odlaze u bogatije zemlje i u tim nastojanjima postaju laka meta kriminalcima koji se bave trgovanjem ljudima.

Iz članka 106. Kaznenog zakona vidljivo je što trgovanje ljudima obuhvaća i on glasi:

“Tko uporabom sile ili prijetnje, obmanom, prijevarom, otmicom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa ovisnosti, davanjem ili primanjem novčane naknade ili druge koristi radi dobivanja pristanka osobe koja ima nadzor nad drugom osobom, ili na drugi način vrbuje, preveze, prevede, skriva ili prima osobu ili razmjenjuje ili prenosi nadzor nad osobom radi iskorištavanja njezinog rada putem prisilnog rada ili služenja, uspostavom ropstva ili njemu sličnog odnosa, ili radi njezinog iskorištavanja za prostituciju ili druge oblike spolnog iskorištavanja uključujući i pornografiju ili za sklapanje nedozvoljenog ili prisilnog braka, ili radi uzimanja dijelova njezinog tijela, ili radi njezinog korištenja u oružanim sukobima ili radi činjenja protupravne radnje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.“

Trgovanje ljudima funkcionira po principu ponude i potražnje. S jedne strane siromaštvo, nezaposlenost, politička nestabilnost i diskriminacija utječu na ljude koji nastoje pronaći bolji život u inozemstvu. S druge strane u razvijenim zemljama postoji potražnja za jeftinim radom i uslugama.

Žrtve trgovanja ljudima su u najvećem broju slučajeva žene i djeca, no sve češće i muškarci. Vrlo često radi se o osobama iz društveno ugroženih skupina. U tranzicijskim zemljama središnje i istočne Europe zbog društvenih i ekonomskih promjena žene su ponovo postale marginalizirane u političkoj i društvenoj sferi. Siromaštvo, loše socioekonomske prilike, povećana nezaposlenost i nemogućnost pronalaska adekvatnog zaposlenja, diskriminacija, nasilje i neravnopravni položaj žena stvaraju uvjete koji čine žene ranjivima i povećavaju vjerojatnost da postanu žrtve trgovanja ljudima. Potaknute željom za boljom budućnošću i zbog nemogućnosti da je ostvare u svojim zemljama, odlaze u razvijenije zemlje u potrazi za poslom. Međutim, vizni režim i imigracijske politike zemalja stvaraju im poteškoće pri legalnom ulasku u zemlju i zapošljavanju. Ovakva situacija otvara prostor organiziranom kriminalu. Žene su često svjesne opasnosti u koje se upuštaju, ali objektivne potrebe i privlačnost plaće koja se nudi u inozemstvu otvara, na prvi pogled, nove perspektive u životu te su kao takve jaki faktori za odlazak. S druge strane postoji velika potražnja za stranom (jeftinom) radnom snagom i seksualnim uslugama žena što diktira međunarodno trgovanje ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja.

U Hrvatskoj se od 2002. godine vode službene statistike o broju identificiranih žrtava trgovanja. Zadnjih godina uočeno je da Republika Hrvatska postaje sve više država porijekla i destinacije za žrtve trgovanja ljudima, a naročito za žrtve iz regije. Također, iako su većina žrtava još uvijek žene i djevojčice, primijećen je i porast broja muškaraca kao žrtava trgovanja ljudima, s ciljem radnog iskorištavanja.

Republika Hrvatska je ratificirala najznačajnije međunarodne dokumente na ovom području kao što su Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta i pripadajući protokoli: Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom te Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom. Također, Republika Hrvatska ratificirala je i Konvenciju o pravima djeteta i Fakultativni protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji kao i Konvenciju Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima.

Republika Hrvatska je donijela niz strateških i operativnih dokumenata na području suzbijanja trgovanja ljudima, a jedan od njih je Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2012. do 2015. godine. Uspostavljen je cjeloviti sustav koji obuhvaća aktivnosti od trenutka identifikacije žrtve

trgovanja ljudima sve do njene potpune integracije u društvo, te je uspostavljena suradnja između nadležnih tijela državne uprave te organizacija civilnog društva.

Faze trgovanja ljudima uključuju vrbovanje, transport i eksploataciju osobe.

Različiti su načini regrutacije, odnosno **vrbovanja** potencijalnih žrtva. U slučajevima kada je potencijalnu žrtvu vrbovala jedna osoba, često je riječ o osobi koju već poznaje i u koju ima povjerenja: poznanik/ca, susjed/a, prijatelji/ca, osoba s kojom je u vezi. Drugi način vrbovanja žena je putem raznih oglasa za dobro plaćen posao preko agencija za zapošljavanje, kao i putem oglasa za posao koji se mogu naći u dnevnom tisku i oglašavanjem putem Interneta. Trgovci ljudima ne zloupotrebljavaju samo želju žrtve za boljim životom, nego i njenu želju da bude voljena. Stoga se potencijalne žrtve vrbuju i preko agencija i oglasa za pronalaženje partnera u inozemstvu i sklapanje brakova.

Dio Nacionalnog
plana je i SOS
linija za žrtve
trgovanja ljudima
– besplatni broj je
0800 77 99.

Žrtve se sve češće vrbuju putem Interneta, gdje trgovci kroz chat roomove i socijalne mreže stječu povjerenje budućih žrtava i nude bolji život, nastavak školovanja, emotivnu vezu i sl. U nekim situacijama, najčešće velikog siromaštva, obitelji prodaju svoje članove/ice trgovcima ljudima. Najdrastičniji oblik ulaska u lanac trgovanja ženama je otmica, premda se one puno rjeđe događaju.

Fazi **transporta** obično prethodi izrada dokumenata, dobivanje vize i/ili dozvole za rad u inozemstvu. Često potencijalna žrtva ne nabavlja sama svoje dokumente već za nju to čini osoba koja ju je vrbovala, a dokumenti su ponekad krivotvoreni. U posljednje vrijeme raste broj slučajeva u kojima nema prelaska granice već je zemlja porijekla ujedno i zemlja odredišta.

Kako je u većini slučajeva riječ o ženama koje su žrtve prevare vezane uz vrstu posla koji će obavljati u zemlji odredišta, trgovci im, prije no što uopće počnu raditi, slamaju otpor. Nakon dolaska na odredište, žene često bivaju fizički i psihički zlostavljane i silovane od strane trgovca ljudima i njegovih pomoćnika. Seksualno iskorištavanje je najrašireniji oblik trgovanja ljudima, a osim toga trgovanje ljudima uključuje:

iskorištavanje za rad (težak rad u poljoprivredi, domaćinstvima, industriji bez minimalnih radnih i sigurnosnih uvjeta), prisilno prosjačenje, prisiljavanje na vršenje kaznenih djela (krađa, distribucija droge), trgovanje organima, iskorištavanje djece kao vojnika i prisilne brakove.

Osim slamanja otpora i nasilja, trgovci ljudima koriste različita sredstva i mehanizme kojima uspostavljaju kontrolu nad žrtvom, primjerice oduzimanje dokumenata, ograničavanje i nadziranje kretanja, izolaciju, stvaranje ovisnosti o drogi i alkoholu, prijetnje obitelji i dužničko ropstvo. Često žene nemaju sredstava za put tako da im osobe koje ih vrbuju osiguravaju dokumente i plaćaju put. Na odredištu im obećavaju slobodu onog trena kada vrate sav novac koji je na njih potrošen. Međutim taj dug raste i rijetko koja žrtva trgovanja ga uspije vratiti. Jedan dio žena uspije pobjeći ili im u bijegu pomognu klijenti, a dio bude spašen policijskim akcijama.

Kada izađu iz lanca trgovanja ljudima, ženama je potrebna podrška i pomoć te puno vremena i rada kako bi se oporavile i ponovno izgradile život.

RADIONICA

Mlade osobe žele što prije postati samostalne, poboljšati životni standard, izgraditi karijeru, naći dobar posao, dodatno se obrazovati, steći nova iskustva, putovati ili jednostavno pobjeći iz postojeće situacije zbog nezaposlenosti, siromaštava nedostataka mogućnosti ili obrazovanja ili loših ljubavnih veza. Manje životnog iskustva i nedostatak relevantnih informacija čini ih najranjivijom kategorijom kada je riječ o ilegalnim migracijama te samim tim najrizičnijom grupom vezano uz trgovanje ljudima. Praksa je pokazala da među žrtvama trgovanja ljudima značajnu grupu čini mlađa populacija. Stoga je potrebno niz preventivno-edukativnih aktivnosti usmjeriti na djecu i mlade kako bi bili informirani o problemu trgovanja ljudima, naučili prepoznati potencijalno opasne situacije te saznali više o načinima prevencije i zaštite.

CILJ:

Informirati djecu i mlade o problemu trgovanja ljudima, te ih poučiti prepoznavanju potencijalno opasnih situacija i načinima prevencije i zaštite.

ISHODI EDUKACIJE:

- Razumjeti koncept trgovanja ljudima i znati ga definirati.
- Opisati ključne faze trgovanja ljudima.
- Identificirati uobičajena uvjerenja, naročito ona vezana uz to tko može biti žrtva, te shvatiti što je stvarnost.
- Objasniti zašto je trgovanje ljudima kršenje ljudskih prava.
- Upoznati se s posljedicama trgovanja ljudima.
- Prepoznati situacije koje osobe mogu dovesti u rizik od trgovanja ljudima.
- Naučiti koje mjere zaštite poduzeti u potencijalno rizičnim situacijama.

Trajanje radionice: 90 minuta (blok sat ili 2x45 minuta)

Radni listovi u formatu za printanje nalaze se na CD-u.

UVOD U RADIONICU

Na početku radionice nastavnik/ca treba objasniti učenicima i učenicama da će se na radionici baviti temom trgovanja ljudima i razgovarati o tome tko može biti žrtva trgovanja ljudima, tko su ljudi koji se bave trgovanjem ljudima, na koji način vrbuju i iskorištavaju žrtve te koji su mogući načini zaštite.

AKTIVNOST 1

Gledam, gledam – je li mi što poznato?

Projekcija filma „Dvije djevojčice“

Trajanje: 15 minuta

Potreban materijal: DVD Dvije djevojčice, računalo, LCD projektor, platno ili TV i video;

Opis i tijek aktivnosti

- 1 Prije prikazivanja filma objasnite učenicima i učenicama da je kratki film koji će gledati dio kampanje „Dvije djevojčice“ koja se provodi se u 13 europskih zemalja čiji je cilj je doprinijeti povećanju svijesti o opasnosti koja mladima prijeti u slučaju da povjeruju lažnim obećanjima, a koja mogu dovesti do trgovanja ljudima.
- 2 Prikažite film Dvije djevojčice (trajanje 3:05 minuta)
- 3 Nakon što su pogledali film, dozvolite učenicima i učenicama da izraze svoje mišljenje o filmu i postave pitanja. Pokrenite raspravu kojoj je cilj utvrditi koliko već znaju o problematici trgovanja ljudima.
Film ukazuje na opasnosti koje prijete djevojkama u slučaju da povjeruju lažnim obećanjima o zaposlenju u inozemstvu,

a koja mogu dovesti do prodaje u svrhu seksualnog iskorištavanja.

Moguća pitanja za raspravu:

- Koji su motivi djevojaka za odlazak u inozemstvo?
- Koji su razlozi zbog kojih osoba odluči potražiti bolji život?
- Koji su još mogući načini vrbovanja?
- Koji su mogući načini eksploatacije žrtve trgovanja?
- Jesu li djevojke u filmu mogle poduzeti nešto prije odlaska u inozemstvo kako bi se zaštitile?
- Jeste li čule/i za neke slučajeve u svojoj okolini; pogledale/i film sa sličnom tematikom?

Ukoliko sudionici i sudionice ne dođu spontano do odgovora, pomozite im davanjem ideja i raspravom.

AKTIVNOST 2

Trgovanje ljudima se događa nekom drugom, ili ...?

- mitovi i činjenice o trgovanju ljudima

Uvod:

Uz trgovanje ljudima, pa tako i trgovanje djevojkama i ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja vezano je mnogo mitova, raširenih vjerovanja, stavova i zabluda. Ljudi i dalje nastavljaju u njih vjerovati i ponašaju se u skladu s njima, tako da su, na neki način, mitovi snažniji od činjenica.

Mitovi sadrže pogrešne informacije o tome tko mogu biti žrtve, zašto dolazi do trgovanja i slično. Mitovi mogu biti dodatni teret u situaciji kad se trudimo suprotstaviti trgovanju ljudima. S druge strane, razumijevanje mitova i stvarnosti trgovanja ljudima nužno je da bismo mogli razviti učinkovite strategije za suprotstavljanje trgovanju ljudima na osobnoj i društvenoj razini.

Osim toga, mnogi su mitovi toliko rasprostranjeni, da je važno naučiti što učiniti kad se s njima susretnemo, osobito kad želimo druge osobe osvijestiti, informirati i educirati.

Trajanje: 20 minuta

Potreban materijal: Radni list 1 Mitovi i činjenice o trgovanju ljudima

Opis i tijek aktivnosti

U ovoj ćemo se aktivnosti najviše baviti najčešćim mitovima vezanim uz trgovanje ljudima. Pokušat ćemo dovesti do njihovog nestajanja, tako što ćemo ih dovesti u kontrast sa stvarnošću.

- 1 Objasnite učenicima i učenicama da ćemo se u ovoj aktivnosti najviše baviti najčešćim mitovima vezanim uz trgovanje ljudima. Pokušat ćemo dovesti do njihovog nestajanja, tako što ćemo ih dovesti u kontrast sa stvarnošću.
- 2 Recite učenicima/ama da ćete im pročitati tvrdnje vezane uz trgovanje ljudima, te da je njihov zadatak razmisliti slažu li se s tvrdnjom ili ne. Čitajte tvrdnje jednu po jednu. Nakon svake tvrdnje zamolite učenike/ce da na vaš znak izraze svoje mišljenje tako da će osobe koje se slažu s pročitanom tvrdnjom to pokazati podizanjem ruke. Ako se ne slažu s tvrdnjom neka ne čine ništa.
- 3 Nakon izjašnjavanja o slaganju/neslaganju sa svakom tvrdnjom zamolite nekog od učenika/ca koji se slaže s tvrdnjom da objasni svoj stav, a zatim nekoga od učenika/ca koji se ne slaže s tvrdnjom da objasni zašto se ne slaže. Odmah je potrebno objasniti da ćemo poslušati različita

mišljenja argumente za i protiv svake tvrdnje, ali da nećemo ulaziti u raspravu. Nakon toga nastavnik/ca komentira tvrdnju uz pomoć Radnog lista 1. Ponovite postupak za svaku tvrdnju.

Tvrdnje:

- Meni se to ne može dogoditi.
- Žrtva trgovanja ne može biti muškarac.
- Trgovci ljudima su žrtvama nepoznate osobe.
- Žrtve trgovanja ljudima su mlade naivne neobrazovane djevojke.

RADNI LIST 1

Mitovi i činjenice o trgovanju ljudima

Meni se to ne može dogoditi

Trgovanje ljudima dešava se tu oko nas, dio je naše realnosti, koliko god ti djelovalo pretjerano, nevjerovatno, kao nešto što se tebi i tvojim prijateljima nikada ne bi moglo dogoditi. Svako od nas tko poželi u jednom trenutku promijeniti svoj život, svako od nas tko naleti na neku zanimljivu, primamljivu ponudu za studiranje u inozemstvu, dobro plaćen posao ili zanimljivo iskustvo na nekom drugom mjestu, lako će se naći u situaciji da zamišlja

sve prednosti boljeg života, te zaboravi na rizike i moguće posljedice. Nezaposlenost i siromaštvo, nedostatak mogućnosti ili obrazovanja, nezdravi odnosi u vezi, diskriminacija, nasilje lako će nas potaći da tragamo za bijegom iz postojeće situacije. Trenutačno je u Hrvatskoj nezaposleno više od 50% mladih, a različita istraživanja pokazuju da bi dosta njih iskoristili priliku i potražilo posao i bolji život u inozemstvu. Prema svjetskim statistikama 80% žrtava trgovanja ljudima to je postalo slijedeći lažna obećanja o poslu.

Žrtva trgovanja ljudima ne može biti muškarac

Među žrtvama trgovanja ljudima najviše je žena. Jedan od razloga za to leži i u rodnoj diskriminaciji koja se definira kao različit tretman, te drugačiji odnos prema osobi samo zato što je određenog spola. Žene su najčešće izložene seksualnom iskorištavanju, dok su muškarci obično izloženi radnoj eksploataciji.

Trgovci ljudima su žrtvama nepoznate osobe

Trgovci ljudima mogu biti nepoznate osobe koje je žrtva upoznala tražeći posao ili dodatno obrazovanje u inozemstvu, no često su to osobe koje su poznate žrtvama, odnosno prijatelji ili poznanici u koje imaju povjerenja. To mogu biti osobe s kojima su ostvarile kontakt preko društvenih mreža ili mladić u

kojeg su se zaljubile. Lažni prijateljski posrednici žrtvama nude plaćanje troškova putovanja i rješavanje svih ostalih problema i administrativnih poslova. Kada stignu na odredište, žrtve su prisiljene raditi kako bi otplatile dug za troškove puta i smještaja. Međutim taj dug nikada ne mogu otplatiti jer on stalno raste zbog troškova smještaja i hrane. Žrtvu kontroliraju tako što joj oduzimaju dokumente, kontroliraju njezino kretanje i drže je u izolaciji. Upotrebom nasilja, ucjena, zastrašivanja te stvaranjem ovisnosti o drogi ili alkoholu slama se otpor žrtve i osigurava poslušnost.

Žrtve trgovanja ljudima su mlade, naivne, neobrazovane djevojke

Ne postoji profil žrtve trgovanja ljudima. Iako se neke grupe češće pojavljuju kao žrtve, činjenica je da žrtva može biti bilo koja osoba, bez obzira na spol, godine, obrazovanje, socijalni status ili porijeklo. Iako su mladi ljudi bez mogućnost pod najvećim rizikom od ulaska u lanac trgovanja ljudima, siromaštvo je samo jedan element koji omogućava postojanje trgovanja ljudima. U lancu trgovanja ljudi su pod prisilom, prevareni lažnim obećanjima, iskorištavaju se njihove loše ekonomske prilike, nesređena obiteljska situacija, želja za studiranjem u inozemstvu, dobro plaćenim poslom i brzom zaradom. Sredstva i metode trgovaca ljudima efikasne su bez obzira na socijalno

i etničko porijeklo i spol žrtve. No, ono što je zajedničko svim trgovcima je da svaku žrtvu smatraju svojom robom kojom se trguje i koja je korisna samo dok imaju dobit od nje, te da nad svakom primjenjuju čitav niz prisilnih postupaka kako bi ih držali u stalnom strahu, te lakše njima manipulirali.

AKTIVNOST 3

Matematika koju je lako shvatiti - što kažu brojke?

Trajanje: 10 minuta

Potrebni materijal: računalo, projektor, platno ili plakat

Opis i tijek aktivnosti

Prezentirajte učenicima i učenicama podatke o trgovanju ljudima. Važno je da ih vide napismeno, zato je najbolje pripremiti PP prezentaciju. Ako želite možete izraditi plakat. Učenike/ce nakon prezentiranja podataka pitajte jesu li očekivali takve podatke, što ih je iznenadilo i slično.

Podatci o trgovanju ljudima

- Prema procjenama Ujedinjenih naroda, 700 000 žena, djece i muškaraca godišnje postaju žrtve trgovanja ljudima.
- Najmanje je 20 900 000 osoba kupljeno i prodano u svrhu komercijalnog pružanja seksualnih usluga i prisilnog rada (Međunarodna organizacija rada, 2012.).
- Oko 2 miliona djece godišnje je iskorištavano u globalnoj trgovini seksualnim uslugama (UNICEF, 2005.).

- Svrha trgovanja ljudima za 6 od 10 identificiranih žrtava bila je seksualno iskorištavanje (UN, 2012.).
- Žene i djevojke čine 98% žrtava trgovanja ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja (Međunarodna organizacija rada, 2005.).
- Oko 80% žrtava trgovanja ljudima su žene i djevojke, a u oko 50% slučajeva osobe su maloljetne (US Department of State).
- Trgovanje ljudima, trgovina drogom i ilegalna trgovina oružjem su tri najprofitabilnije kriminalne aktivnosti.
- Prema procjenama Ujedinjenih naroda, u svijetu se svake godine trguje s 2 do 4 000 000 ljudi. U Europu se svake godine nezakonito dovede oko 200.000 ljudi, a većina njih je namijenjena seksualnom iskorištavanju.
- 80% žrtava trgovanja ljudima preko međunarodnih granica su žene, a 70% tih žena i djevojaka prodano je u svrhu seksualnog iskorištavanja. 20% žrtava trgovanja ljudima su djeca (UNODC, 2010).
- U Republici Hrvatskoj u periodu od 2002. do 2012. godine zabilježeno je 114 žrtava trgovanja ljudima (MUP, 2013.)

AKTIVNOST 4

Zašto trgovanje ljudima?

Trajanje: 25 minuta

Potreban materijal: Radni list 2 (3 priče - svaka priča na posebnom papiru, a broj kopija ovisi o veličini razreda i broju malih grupa)

Opis i tijek aktivnosti

- 1 Nastavnik/ca započinje razgovor s učenicima/ama o tome što bi željeli/e ostvariti u životu – kako zamišljaju dobar posao i kako ga mogu pronaći, je li im važno da dobro zarađuju kada se zaposle, bi li otišli/e u inozemstvo zbog posla ili zbog djevojke / dečka?
- 2 Nakon kraćeg razgovora, podijelite sudionike/ce u male grupe u kojima će biti 5-6 učenika/ca i zamolite ih da sjednu zajedno jer će raditi na jednom slučaju. Svakoj maloj grupi podijelite po jednu priču (moguće je da će nekoliko grupa dobiti istu priču). Zadatak rada u malolim grupama će biti analizirati situaciju uz pomoć zadanih pitanja. Omogućite 10 minuta za ovaj dio.

- 3 Dok grupe rade na zadatku, hodajte prostorijom, promatrajte proces i po potrebi ih usmjeravajte. Po isteku vremena, zamolite učenike i učenice da opet sjednu na svoja mjesta jer ćete sada svi zajedno razgovarati o slučajevima.
- 4 Dozvolite najprije da predstavnici/e malih grupa iznesu svoj slučaj pred cijelim razredom/grupom i odgovore na pitanja. U situaciji kada više grupa ima isti slučaj, nakon prezentacije jedne grupe omogućite i ostalima koji/e su radili na istoj priči da daju svoj doprinos.
- 5 Nakon prezentacija povedite diskusiju. Dozvolite sudionicima/ama da postave pitanja vezana uz priče drugih grupa.

Tijekom diskusije važno je naglasiti da teške životne okolnosti (nezaposlenost, siromaštvo, rat...) i težnja osobe za boljim životom (veća zarada, nova iskustva, ostvarenje ljubavne veze...) čine osobu ranjivom i dovode u opasnost da postane žrtva trgovanja ljudima. Stoga im ponuda dobrog posla i boljeg života zvuče veoma privlačno. Želja za boljim životom nam je svima zajednička, ali neke osobe imaju manje mogućnosti za ostvarenje svojih težnji. Neki od čimbenika koji osobe „guraju“ iz jedne životne sredine već su navedeni u pričama, a najčešće se radi o siromaštvu, nedostatku obrazovanja, nezaposlenosti, socijalnoj isključenosti, obiteljskom nasilju i diskriminaciji. S druge strane,

kvalitetni obiteljski odnosi, povjerenje, razumijevanje i dobra komunikacija mogu doprinijeti tome da mladi ljudi traže pomoć i podršku u vlastitim obiteljima, a manje izvan njih.

Trgovci ljudima prepoznaju snove, želje i ambicije mladih ljudi, zadobivaju njihovo povjerenje i koriste težnju za boljim životom obećavajući svojim žrtvama bolji život, ljubav, posao, veću zaradu. U lanac trgovanja ljudima uključene su različite osobe i trgovac ljudima je osoba koja vrbuje žrtvu, posrednici, osobe koje organiziraju transport i prevoze žrtve i poslodavci, te službene osobe koje su zloupobile svoje službene dužnosti i radno mjesto.

Faze trgovanja ljudima uključuju: vrbovanje, transport i eksploataciju. Neki od načina vrbovanja žrtava spomenuti su u scenarijima, a među najčešćim načinima su: oglasi za posao u različitim medijima, ponude za posao ili putovanje (putem agencija za zapošljavanje ili drughi kanala), lažna obećanja prijatelja i poznanika, često se koriste i poznanstva ostvarena putem Interneta (Facebook, chat), „lažne veze“ gdje dečko simulira vezu sa djevojkom kako bi je pozvao da s njim otputuje i započne novi život, prodaja od strane obitelji, otmica.

Trgovanje ljudima ne podrazumijeva uvijek prelazak državne granice, bilo preko legalnih ili ilegalnih graničnih prijelaza.

Ponekad žrtva ne napušta svoju zemlju. Prelazak granice može biti preko legalnih i ilegalnih graničnih prijelaza.

Različiti su oblici eksploatacije žrtava: seksualno iskorištavanje kao najrašireniji oblik trgovanja ljudima; iskorištavanje za rad (težak rad u poljoprivredi, domaćinstvima, industriji bez minimalnih uvjeta), prisilno prosjačenje, prisiljavanje na vršenje kaznenih djela (krađa, distribucija droge), trgovanje organima, iskorištavanje djece kao vojnika, prisilni brakovi.

Žrtve trgovanja ljudima žive izložene stalnoj kontroli i prijetnjama nasiljem. Osim toga, ucjenjuju ih i prijete da će ako pokušaju pobjeći povrijediti njihovu obitelj.

RADNI LIST 2

Priča 1

Marijina majka je umrla kad joj je bilo 11 godina. Otac je tada počeo intenzivno piti, a na nju je često tukao, vrijeđao, tjerao da kuha i sama brine o kući. Rijetko joj je davao novac. Nije imala bliske rodbine. Marija je nakon osnovne škole upisala srednju tekstilnu školu. Škola je nije zanimala, nije imala planova za budućnost i često je izostajala iz škole. Nije imala puno prijatelja, niti bliske rodbine. Bila je tiha i povučena. Bilo joj je 17 godina

kada je upoznala Damira u kafiću u koji je ponekad odlazila s prijateljicama iz razreda. On je imao 26 godina i bio je zgodan, veseo, duhovit i šarmantan. Mariji nije bilo jasno zašto je baš nju pozvao na koncert, ali joj je godila njegova pažnja. Počeli su izlaziti, a on joj je govorio da je lijepa i pametna i može sve što poželi. Imao je puno razumijevanja i znao je dobro slušati. Marija se odmah zaljubila i bila je presretna.

Damir je često pričao da ima rođaka u Njemačkoj koji ima restoran i kako već neko vrijeme planira otići tamo jer se dobro zarađuje. Naravno potrebno je i puno raditi, ali tamo se živi puno bolje i za kratko vrijeme možeš poprilično zaraditi.

Uvjeravao ju je da je to idealna prilika za njih – mogu biti zajedno, radit će nekoliko godina, a onda se budu li željeli mogu vratiti i otvoriti svoj restoran. Mariji je jedino bilo važno da budu zajedno. Bojala se reći ocu, pa je odlučila pobjeći.

Bila je maloljetna i nije imala putovnicu, ali joj je taj dokument uspio nabaviti Damir. Djevojka na slici je baš ličila na nju. Putovali su autobusom i ona je koristila ime djevojke čija je slika bila na putovnici. Uživala je u putovanju jer nikada nije bila u inozemstvu, a Damir je bio tako drag i brižan. Niti trenutka je nije ostavljao samu.

Put je trajao dugo i bila je umorna kada su stigli na odredište. I Damir je bio umoran i pomalo nervozan. Došli su do zgrade u

predgrađu i ona je jedva čekala da se istušira i malo odspava. Bila je u kupaonici kada je netko pokucao na vrata garsonijere koju je Damir iznajmio za njih. Čula je Damira kako razgovara s nekim na njemačkom jeziku i vrata su se zatvorila. Kada je izašla, Damira nije bilo, a na rubu kreveta sjedio je nepoznati muškarac. Odmah je nasrnuo na nju. Pokušala se obraniti, a onda je stigao udarac u glavu od kojeg je skoro izgubila svijest. Nije se više imala snage opirati dok ju je nepoznati muškarac silovao. Kada je završio, izašao je iz stana, zaključao vrata i ostavio je ležati na podu. Nije se usudila niti pomaknuti, dok je razmišljala kako joj se to dogodilo i gdje je sada Damir....

Nepoznati se čovjek vratio kad je pao mrak i uz još batina i novo silovanje rekao joj da zaboravi Damira jer je njegova uloga bila samo dovesti je u Njemačku i ona sada pripada njemu. Drugi dan odveo ju je na njezin novi posao...Trebala je stajati uz cestu i vozačima koji se zaustave nuditi seks. Odbila je. Otac ju je tukao, ali nikada nije dobila takve batine. Nakon toga danima nije mogla ustati iz kreveta. Rekao joj je da je ona njegovo vlasništvo i da je može ubiti ako želi i kupiti novu djevojku. Ona nema nikoga i bolje joj je da ga sluša. Onda će i on biti dobar prema njoj. Počeo joj je davati neke tablete da joj bude bolje dok radi. Nakon nekoliko dana je popustila. Bio je u pravu, ona nema nikoga i ništa ne može učiniti.

Pitanja za raspravu

U kakvoj situaciji je živjela osoba iz priče?

Koji su čimbenici doprinijeli tome da osoba postane žrtva trgovanja ljudima?

Na koji način je trgovac ljudima uspostavio odnos sa žrtvom?

Kako se trgovac ljudima ponaša prema žrtvi?

Je li osoba mogla poduzeti nešto prije odlaska u inozemstvo kako bi se zaštitila?

Priča 2

Nikolina živi u manjem gradu i uskoro završava srednju školu. Željela bi upisati fakultet i studirati španjolski jezik što znači da će sljedeće godine morati odseliti od roditelja. Njezina je majka prije nešto više od godinu dana ostala bez posla i teško da će roditelji moći u potpunosti financirati njen studij. Osim toga ima još mlađu sestru koja, od kada je ušla u pubertet, stalno radi probleme. Nikolina je svjesna financijskih poteškoća u obitelji i rado bi pomogla. I roditelji podržavaju njezinu ideju da barem preko praznika pronade posao i tako financijski pomogne obitelji. Nikolina je vesela i optimistična djevojka i ima dosta prijatelja. S njima ne razgovara puno o problemima i financijskim poteškoćama svoje obitelji, a zna da su neki od njih i u lošijoj situaciji. Živi u manjoj sredini u kojoj baš nema puno mogućnosti za različita iskustva i pomalo joj je dosadno sjediti stalno u

istim kafićima i družiti se s istim ljudima. Zbog toga puno vremena provodi na Internetu koji joj pruža brojne mogućnosti, upoznavanje novih zanimljivih ljudi iz cijelog svijeta. Nikolina dobro govori engleski i španjolski i često je na chatu s različitim ljudima.

Stefano živi u Madridu, ima 24 godine i vlasnik je malog kafića. Jako ga ljuti što ima osjećaj da su djevojke površne, najviše ih zanima novac i samo ga žele iskoristiti. Nikolina i Stefano su se odmah razumjeli i svakodnevno provodili sate na chatu. Nikolina mu je govorila o svemu, svojoj obitelji i sestri zbog koje su svi zabrinuti, prijateljima i poteškoćama. Vrlo brzo je imala osjećaj da se zaljubljuje u Stefana, ali svojim prijateljicama nije govorila o njemu.

Spomenula mu je kako će preko ljeta morati naći posao kako bi zaradila za studij. Razmišljala je da pričeka godinu dana prije upisa na studij i pokuša zaraditi dovoljno da kasnije može bezbrižno studirati.

Stefano ju je pozvao da dođe raditi u njegov kafić. Tijekom ljetne sezone uvijek mora zapošljavati još ljudi jer je velika gužva. Sigurno će više zaraditi nego u Hrvatskoj, a i njih dvoje će se konačno upoznati. Osim toga imat će prilike usavršiti jezik.

Bila je to sjajna prilika, jako je željela otputovati, ali bila je sigurna da je roditelji neće pustiti. On ju je hrabrio da počne sama

donositi odluke o svom životu, sada je već punoljetna. Nikolina je odlučila da neće reći istinu svojim roditeljima.

Čim je završila škola, spakirala je stvari i rekla roditeljima da ide na nekoliko dana s prijateljicom u njezinu vikendicu na more i da će pokušati naći neki sezonski posao. Znala je da će se jako ljutiti kad saznaju, ali će ona tada već biti daleko. Osim toga, do jeseni će i ta ljutnja splasnuti, a ona će se vratiti kući s novcem koji je zaradila. Nije imala dovoljno novca za put, pa joj je Stefano kupio kartu, a onda će mu ona vratiti od prve plaće. Malo se pribojavala nepoznatog, a i njihovog prvog susreta.

Dočekao ju je u zračnoj luci i njegovim su autom krenuli prema gradu. Bio je veseo, nasmijan, pozitivan i ljubazan. Rekao je da mora još nešto obaviti putem i da mogu usput otići na ručak i i proslaviti prvi susret. Stali su u malom motelu i naručili hranu. Uskoro im se pridružio i prijatelj, vlasnik motela, od kojeg je Stefano trebao preuzeti paket. Naručili su aperitiv da proslave njezin dolazak. Vrlo brzo osjetila je djelovanje alkohola, mislila je da je to zbog umora i gladi.

Kada se ujutro probudila u nepoznatoj sobi, nije imala odjeće i šminka joj je bila razmazana. Nije uspjela pronaći svoju torbicu u kojoj su bili dokumenti, a vrata su bila zaključana. Uskoro je ušao vlasnik motela kojeg je jučer upoznala. Brzo se zagrnula plahtom. Objasnio joj je da ona od sada radi tu, tijekom dana

će pomagati u motelu, a noću će raditi u klubu kao plesačica, a imat će i svoje klijente. Pitala je gdje je Stefano, a on se smasmijao i odgovorio da će ga još sretati u klubu. Nikolina je odbila i tražila da joj vrate njezine stvari i govorila da se želi vratiti kući. Počela je plakati. Vlasnik motela rekao je da mu duguje novac koji je platio za nju i njezinu kartu. Ako bude jako marljiva i zaradi dovoljno novca, pustiti će je da ode. Rekao joj je i da zna sve o njezinoj obitelji i da će, ne bude li poslušna, isto učiniti njenoj sestri. Pohvalio se i dobrim vezama u policiji i rekao da mnogi policajci redovito posjećuju klub. U klubu je upoznala druge djevojke koje su joj rekle da ovdje nije tako loše, gazda ih ne tuče, redovito jedu, a mogu i piti koliko god hoće. Uskoro je dobila i svog prvog klijenta, nije bio grub prema njoj, ali ona je cijelo vrijeme plakala. Nakon toga popila je nekoliko pića i bilo joj je malo lakše. Sljedećih noći, klijenti su se nizali, ponekad se budila sva u modricama ali je morala ustati i raditi u hotelu. Njezin dug se nije smanjivao jer je morala platiti stan i hranu. Alkohol joj je pomagao da lakše izdrži, a kasnije joj je postalo svejedno. Nikako nije mogla dozvoliti da se njezinoj sestri dogodi isto.

Pitanja za raspravu

U kakvoj situaciji je živjela osoba iz priče?

Koji su čimbenici doprinijeli tome da osoba postane žrtva trgovanja ljudima?

Na koji način je trgovac ljudima uspostavio odnos sa žrtvom?
Kako se trgovac ljudima ponaša prema žrtvi?
Je li osoba mogla poduzeti nešto prije odlaska u inozemstvo
kako bi se zaštitila?

Priča 3

Hrvoje ima 31 godinu i još uvijek živi s roditeljima. Završio je Prometni fakultet i već godinama pokušava naći posao u struci. Neki njegovi prijatelji su uspjeli, ali velik dio njih radi na crno i sretni su ako im plate. Njegov je stric imao građevinsku firmu i dok je studirao radio je različite fizičke poslove, tako je stekao iskustvo na gradilištu. Tada je to bilo u redu, ali sada želi posao od kojeg se može živjeti. Ako već treba raditi fizičke poslove, neka barem budu dobro plaćeni. Redovito pregledava oglase i javlja se na sve natječaje. Prije par dana je pronašao oglas u kome se traže građevinski radnici za rad u Ukrajini. Poslao je prijavu i uskoro su ga pozvali na intervju. Već dugo mu se to nije dogodilo. Mislio je da će mu se konačno pružiti neka prilika. Uvjeti rada nisu bili loši, radilo se puno, ali plaća je bila solidna, tvrtka mu je osiguravala hranu i smještaj, a plaćali su mu i put. Radnu će mu dozvolu dati kada stigne, a on će samo izvaditi turističku vizu. Kada je stigao na odredište, ispunili su obrasce za radnu dozvolu i dao im je putovnicu kako bi se tvrtka pobrinula da na vrijeme dobije radnu dozvolu. Vidio je da uvjeti nisu baš

kako su mu obećali, ali nije se htio odmah žaliti. Smjestili su ga u kolektivni smještaj, njih 10 je dijelilo jednu kupaonicu, a soba je bila vlažna i hladna. Posao na gradilištu je bio težak i naporan, a radnici su bili stranci. Nisu imali slobodnih dana, a radili su cijeli dan. Nisu im dozvoljavali odlaske izvan naselja u kojem su živjeli. Naselje je bilo ograđeno, a čuvali su ga stražari. Hrana je bila loša, a obroci nisu bili veliki. Postojala je i trgovina u kojoj su mogli kupiti hranu i cigarete. Sistem kažnjavanja je bio razrađen, te su im i za najmanje greške oduzimali određeni postotak plaće. Plaću nisu dobili, a rečeno im je da je sigurnije da poslodavac čuva njihov novac. Kada se dio radnika pobunio, poslodavac im je objasnio da mogu otići, ali prethodno trebaju platiti. Međutim, bolje im je da ostanu, jer imaju smještaj i hranu, a i zbog vlastite sigurnosti ne bi trebali napuštati naselje. Osim toga nemaju dokumente i sigurno ne žele završiti u ukrajinskom zatvoru.

Pitanja za raspravu

U kakvoj situaciji je živjela osoba iz priče?

Koji su čimbenici doprinijeli tome da osoba postane žrtva trgovanja ljudima?

Na koji način je trgovac ljudima uspostavio odnos sa žrtvom?

Kako se trgovac ljudima ponaša prema žrtvi?

Je li osoba mogla poduzeti nešto prije odlaska u inozemstvo kako bi se zaštitila?

AKTIVNOST 5

Što učiniti i kako se zaštititi

Uvod

Trgovanje ljudima ugrožava mlade ljude jer su oni skupina koju kriminalci žele zloupotrijebiti kako bi ostvarili profit. Velik broj mladih ljudi lako sklapa poznanstva, uspostavlja komunikaciju i kontakte s drugima, naročito preko društvenih mreža. Otvoreni su za nova iskustva i izazove. Misle da su dovoljno zreli i odrasli i da mogu prepoznati opasne situacije i zlonamjerne ljude. Često su uvjereni da su žrtve trgovanja ljudima naivne, lakovjerne osobe i da se njima to ne može dogoditi. Međutim postoji mogućnost da prilikom stupanja u kontakt s nepoznatim ljudima, postanemo žrtva trgovanja ljudima. Kao što smo vidjeli u prethodnoj aktivnosti trgovci ljudima izgledaju dobronamjerno i prijateljski. Ponekad se radi o osobama u koje imamo povjerenja i koje poznajemo od ranije. Znanje i informacije o trgovanju ljudima mogu mladim osobama pomoći da se zaštite.

Trajanje: 20 minuta

Potreban materijal: Radni list 3, Radni list 4, ploča i kreda ili veliki papir i flomasteri

Opis i tijek aktivnosti

- 1 Recite učenicima/ama da razmisle koje su to potencijalno opasne situacije i kako mogu prepoznati da se radi o mogućnosti trgovanja ljudima. Ako se ne mogu sjetiti, neka pogledaju scenarije iz prethodne aktivnosti i identificiraju dijelove priče koji bude sumnju da se radi o mogućoj trgovini ljudima. Pomozite im da identificiraju situacije, u čemu će vam pomoći Radni list 3 “Potreban je oprez”
- 2 Postavite učenicima/ama pitanje što mogu učiniti da bi se zaštitili prije odlaska, tijekom putovanja i boravka izvan mjesta stanovanja. Koje su to akcije i zaštitne mjere koje mogu poduzeti kako bi smanjili/e rizik od trgovanja ljudima? Zapisujte njihove odgovore na ploču/veliki papir. Ako se učenici/e nisu sami sjetili nekih strategija, dodajte na listu što nedostaje, uz pomoć Radnog lista 4.

RADNI LIST 3

Potreban je oprez:

- ukoliko nađete oglas za dobro plaćen posao u inozemstvu za koji nisu potrebne kvalifikacija, prethodno iskustvo niti razgovor s odgovornom osobom; ako se nude nerealna obećanja o brzom i uspješnoj karijeri;
- kada pročitate „hitno tražim... svi troškovi plaćeni... hrana i smještaj osigurani“ i sl., kada poslodavac odbija ili odlaže potpisivanje ugovora; kada su u ugovoru navedene nejasne odredbe o vašim pravima i obvezama ili postoji odredba da poslodavac zadržava kontrolu nad prihodima;
- kada vam poslodavac ili agencija koja posreduje u putovanju ili poslu nudi putovanje pod tuđim identitetom, izradu dokumenta i vizu pod izgovorom da ćete dodatne detalje „srediti“ kasnije
- ako su nerealno povoljni uvjeti za školovanje; nema školarine ili je izuzetno niska, moguće je brzo stjecanje diploma, cijena putovanja je niska ili je besplatno;
- kada online prijatelj nudi plaćanje svih troškova putovanja, odbija dati broj fiksnog telefona;

- ako ne poznajete nikoga iz života osobe s kojom ste u vezi; dečko provjerava sve vaše podatke, a skriva informacije o sebi; mladić naglašeno potencira blagodat i mogućnosti koje vas čekaju nakon odlaska.

RADNI LIST 4

Kako se zaštititi?

- Saznajte više o poslodavcu ili agenciji (postoji li uopće, provjerite adresu, vjerodostojnost poslodavca i poslovanja), kontaktirajte poslodavca i tražite odgovore na sva bitna pitanja koja se odnose na vaš angažman, provjerite obrazovnu ustanovu, gdje ćete biti smješteni; provjerite agenciju ili osobu koja organizira putovanje.
- Kontaktirajte veleposlanstvo zemlje u koju odlazite radi informacija o dokumentima potrebnim za rad ili školovanje (viza, radna dozvola).
- Uvijek tražite ugovor; potpišite samo ugovor koji je na materinjem jeziku ili na jeziku koji razumijete; ukoliko je ugovor napisan na različitim jezicima, provjeriti jesu li obje verzije identične (poželjne su konzultacije s odvjetnikom ili drugom stručnom osobom), napravite kopiju ugovora i jedan primjerak zadržite za sebe.

- Utvrdite je li vaš mladić zaista osoba za koju se predstavlja: upoznajte njegove roditelje i prijatelje, upoznajte ga sa svojim roditeljima; provjerite je li online prijatelj zaista osoba za koju se predstavlja.
- Obavijestite obitelj i bliske prijatelje gdje i kad putujete, kao i tko su osobe koje su vam pomogle pri organizaciji odlaska. Osobi od povjerenja ostavite adresu i broj telefona mjesta gdje ćete boraviti i redovito se javljajte; sve iznenadne promjene plana putovanja, boravka ili radnog mjesta odmah javite osobi od povjerenja.
- Ponesite adresu i broj telefona hrvatskog veleposlanstva ili konzulata u zemlji u koju putujete.
- Putovnicu vam nitko nema pravo uzeti, zadržati i koristiti, pokazujte je samo ovlaštenim službenicima i ni u kojem je slučaju nemojte davati drugim osobama. Fotokopije putovnice i ostalih dokumenata ostavite kod obitelji ili bliskih prijatelja, a jedan primjerak ponesite sa sobom i čuvajte na sigurnom mjestu.
- Ako je moguće, naučite barem osnovne jezika zemlje u koju putujete.
- Ukoliko neka situacija ili osoba u vama pobudi nelagodu i sumnju, potražite pomoć policije, a ako ne možete doći do policije, od osoblja hitne pomoći, bolnica, nevladinih organizacija, ili, nema li drugog izbora, tražite pomoć od prolaznika!

TELEFONSKI BROJEVI ZA POMOĆ ŽRTVAMA TRGOVANJA LJUDIMA U RH:

- **POLICIJA – 192**
- **SOS telefon – 0800 7799**
- **Nacionalni pozivni broj za žrtve zločina - 116 006**

ANIMAGE

eaVes
putting women first

**COMIC
RELIEF**

ISBN 978-953-7203-21-4